

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการลดปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 3 อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยง สภาพและปัญหาผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง สภาพและปัญหาของครูที่ทำหน้าที่ป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนติดยา และการลดปัญหานักเรียน ติดยาโดยการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ผู้ปกครองและโรงเรียน ดำเนินการตามขั้นตอน ในการวิจัยดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล
2. การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การถอดความการสนทนา
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การวิเคราะห์เอกสาร
8. การเขียนบันทึก
9. การตรวจสอบข้อมูล
10. การเขียนรายงานการวิจัย
11. การดำเนินการเก็บข้อมูล
12. กระบวนการดำเนินงานวิจัย

กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 3 คน ผู้ปกครองจำนวน 3 คน และครูที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดของโรงเรียนจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน การเลือกผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่ผู้วิจัยกำหนด และมีความยินดีให้ความร่วมมือในการเล่าประสบการณ์ตรงของตนเอง ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในลักษณะเป็นผู้เสพ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามแนวทางในแบบฟอร์มการขอความร่วมมือเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยให้การพิทักษ์ผู้ให้ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งเผยแพร่ผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขอความยินยอมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล ด้วยการขอความร่วมมือโดยที่เน้นให้ทราบว่าการเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือไม่นั้น เป็นสิทธิที่จะตัดสินใจอย่างเป็นอิสระและไม่มีผลกระทบทางลบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล (บุปผา ศิริวิศรี, 2533, หน้า 423) ตามแนวทางแบบฟอร์มการให้ข้อมูลขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยผู้วิจัยให้ข้อมูลและแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยไม่ปิดบัง อธิบายให้ทราบถึงลักษณะการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล สถานที่ที่ใช้ในการสนทนา เวลาที่ใช้ในการสนทนา รวมทั้งขออนุญาตในการบันทึกเสียงการสนทนา การรักษาความลับด้วยการทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำข้อมูลไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และในระหว่างการพูดคุยหากมีคำตอบที่ไม่สะดวกใจที่จะตอบสามารถบอกยุติการสนทนาได้โดยอิสระไม่ต้องบอกเหตุผลในการยุติการสนทนา (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2541, หน้า 50-51)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดเพราะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัย คือ ผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง ดังนี้

1.1 ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้เกิดความไวทางทฤษฎี

1.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) ด้วยการอ่านเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการได้รับคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 เตรียมเครื่องบันทึกเสียงพร้อมแถบเสียงเปล่า เพื่อให้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบและป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

1.4 เตรียมแบบบันทึกข้อมูล ได้แก่

1.4.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล เพื่อบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ศาสนา ระดับการศึกษา การศึกษาอบรม จำนวนปีของการปฏิบัติงาน

1.4.2 แบบบันทึกการถอดความและให้รหัสข้อมูลเบื้องต้นเป็นแบบบันทึกที่ใช้เพื่อบันทึกข้อมูลและรหัสข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

1.4.3 แบบบันทึกเชิงทฤษฎี เป็นแบบบันทึกที่กรหัสและหมวดหมู่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นแบบบันทึกที่ใช้จัดหมวดหมู่ของรหัสข้อมูล ซึ่งได้จากการถอดเทปและให้รหัสข้อมูลเบื้องต้น

1.4.4 แบบบันทึกเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบบันทึกเพื่อขึ้นำการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งต่อไปว่า ควรจะเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นใดเพิ่มเติม พร้อมทั้งบันทึกข้อคำถามที่เกิดขึ้นของผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

1.4.5 แบบบันทึกส่วนบุคคลของผู้วิจัย เพื่อกะตุ้นให้ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาหรือความบกพร่องในการดำเนินการวิจัย และปรับแก้ไข

2. สร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อคำถามที่จะศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ เป็นการล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามแบบเปิดที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะชักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ มีการกำหนดคำถาม มีประเด็นสำคัญ คือ สภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข ลักษณะของการสัมภาษณ์ จะออกมาในลักษณะของการสนทนาสอบถาม การร่วมกันค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ในการสัมภาษณ์จะจัดรูปแบบอย่างเป็นทางการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาการลดปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 3 ครั้งนี้ โดยมีการเลือกผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน และอาจกลับไปกลับมาได้ตามบริบทของการวิจัยอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัตร โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลเป็นกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์หลักในการสนทนากลุ่ม คือ เพื่อให้มีความคิดเห็นภายในกลุ่มด้วยกันเองอย่างเป็นธรรมชาติและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2541, หน้า 5) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่เชื่อถือได้ของบุคคลในกลุ่ม ด้วยการใชคำถามที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก การตัดสินใจ การให้เหตุผล แรงจูงใจสถานการณ์ต่าง ๆ

หรือความประทับใจ (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวงดี, 2536, หน้า 1) โดยผู้วิจัยใช้ห้องประชุมเล็กของโรงเรียน ซึ่งมีความเงียบ ไม่พลุกพล่าน มีความสะดวกสบายในการพูดคุย ไม่อึดอัด และไม่ทำลายสมาธิกลุ่ม บรรยากาศภายในกลุ่มไม่ถูกรบกวน และสมาชิกในกลุ่มสามารถติดตามเรื่องราวที่พูดคุยกันได้อย่างต่อเนื่อง (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, 2541, หน้า 7) ทั้งนี้ใช้เวลาพูดคุยประมาณหนึ่งชั่วโมงถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวงดี, 2536, หน้า 8)

การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาลักษณะที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงระหว่างบุคคล 2 คน ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าซึ่งกันและกันโดยตรง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเป็นธรรมชาติ มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยเน้นที่การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ ชีวิต และประสบการณ์จากคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเอง เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เข้าใจความคิด ความหมาย นิยาม และการตีความสถานการณ์ของผู้ให้ข้อมูล แต่ละบุคคลอื่นจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงเหตุผลของพฤติกรรมการแสดงออกตามบริบทของผู้ให้ข้อมูล (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2540, หน้า 297-298) โดยใช้ห้องพักรูในการสัมภาษณ์นักเรียนและครู ส่วนผู้ปกครองผู้วิจัยได้ติดตามไปสัมภาษณ์ที่บ้าน เป็นสถานที่ในการให้ข้อมูลและใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1-1 ชั่วโมงครึ่ง (สุภาวค์ จันทวานิช, 2540 ก, หน้า 88-92)

การถอดความบทสนทนา

ภายหลังการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยถอดความจากแถบการบันทึกเสียงเป็นภาษาเขียนด้วยตนเองทวนความกับแถบบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความ จากนั้นอ่านทวนความซ้ำ เพื่อสร้างความเข้าใจก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองใน 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลรายวัน และการวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลสะสมแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการถอดความการสนทนา มาแยกวิเคราะห์ข้อมูลเป็นส่วนย่อย (Break Down) แบบวิเคราะห์ข้อมูล คำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค เหตุการณ์ต่อเหตุการณ์ จากนั้นให้รหัส (Coding) ซึ่งให้รหัสความคิดรวบยอดของข้อความที่ผุดขึ้นมาเป็นชื่อที่ตั้งให้กับข้อมูลที่ทำกรวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยยืมชื่อศัพท์ทางวิชาการ และใช้คำที่มาจากภาษาของผู้ให้ข้อมูลเอง จากนั้นนำรหัสต่าง ๆ มาจัดกลุ่ม (Category) ภายใต้ความคิดรวบยอดที่มี

ความคล้ายคลึงกันด้วยการเปรียบเทียบอย่างคงที่ (Constant Comparative Analysis) ใน เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2541, หน้า 59-62) เพื่อให้รหัสที่มีความเป็นนามธรรมสูงขึ้นเป็นลำดับ

การวิเคราะห์เอกสาร

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารและข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามปกติของสำนักฝ่ายวิชาการและฝ่ายปกครอง ซึ่ง การวิเคราะห์เอกสารนี้ใช้เก็บข้อมูลครอบคลุมในส่วนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผลการเรียนรู้ พฤติกรรมในขณะเรียน ความประพฤติในขณะที่อยู่โรงเรียน และใช้เก็บข้อมูลในส่วนของครูที่เป็น คณะกรรมการดำเนินงานป้องกันแก้ปัญหาเสพติดของโรงเรียน คือ ระเบียบนักเรียน บันทึก การเข้าสอนของครู บันทึกสถิติการมาเรียนของนักเรียน บันทึกพฤติกรรมนักเรียน บันทึกข้อมูล การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติด บันทึกการรายงานผลเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกัน ปัญหาเสพติด บันทึกผลการประเมินการดำเนินงานของฝ่ายปกครอง เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จ แล้วทำการสรุป จัดประเภท (Category) ตีความ (Interpretation) และสรุปความ (Summary)

การเขียนบันทึก

ผู้วิจัยเขียนบันทึกเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ตั้งแต่เริ่มต้นการวิจัยจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย 3 ลักษณะ (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2541, หน้า 63-64) ดังนี้

1. เขียนบันทึกเชิงรหัส ผู้วิจัยเขียนบันทึกที่เป็นผลลัพธ์ของการให้รหัสเบื้องต้น แต่ละครั้ง เพื่อนำมาสะสมกับรหัสที่เก็บมาแล้ว สำหรับใช้ชี้้นำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไป ตามหลักการสะสมเชิงทฤษฎี อีกทั้งยังเป็นหลักฐานสำหรับย้อนกลับมาให้รหัสใหม่ ตลอดจนช่วย เอื้อให้ผู้วิจัยสามารถย้อนกลับมาคัดเลือกตัวอย่างข้อความไปประกอบการเขียนรายงานการวิจัย ในภายหลังได้สะดวกเร็วขึ้น
2. เขียนบันทึกเชิงทฤษฎี ในลักษณะการสรุปความคิดรวบยอดเชิงทฤษฎีที่ได้จาก ข้อมูลแต่ละครั้งและสะสมรวม เพื่อทำให้เห็นพัฒนาการของความคิดรวบยอดเชิงทฤษฎีที่ ปรับเปลี่ยนไปตามข้อมูลที่เพิ่มเข้ามา
3. เขียนบันทึกเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยทำการจดบันทึกคำถามที่ผุดขึ้นในขณะเขียน บันทึกและรวบรวมเป็นส่วนหนึ่งของคำถามใหม่ในการสนทนาค้างถัดไป ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการขยายความคิด และบ่งบอกทิศทางในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไปว่าจะเก็บข้อมูลประเด็นใด

และค้นหาจากใคร

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน (Data Source Triangulation) ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน (Methodological Triangulation) ประกอบด้วยการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์รายบุคคล การสังเกต เป็นต้น และผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นพบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา (Investigator triangulation) (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2540 ข, หน้า 34) ที่สำคัญข้อมูลและรหัสได้รับการตรวจสอบจากระเบียบวิธีวิจัยที่มีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบอย่างคงที่ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการสะสมข้อมูล

การเขียนรายงานการวิจัย

หลังจากข้อมูลมีความอึดตัวแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเกลาบันทึกที่สะสมที่เขียนได้ ให้เป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ โดยนำเสนอปรากฏการณ์ที่ได้จากการวิจัยในลักษณะการบรรยายประสบการณ์ การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้ปกครองและครู ผู้วิจัยนำคำพูดที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มาประกอบพร้อมกับนำวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการอภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองโดยจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มเดียว ผู้ปกครองและครู ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงว่าผู้วิจัยเป็นนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งอยู่ในระหว่างการทำวิจัยเรื่อง การลดปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 3 จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อประกอบการศึกษาในระดับปริญญาโท ต้องการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ

สนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของการวิจัย ตามในแบบฟอร์มการให้ข้อมูลขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยเพื่อขอความยินยอมและความร่วมมือเป็นผู้ให้ข้อมูล

3. เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีเข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมทั้งเชิญผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมสนทนากลุ่ม และนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4. ผู้วิจัยเตรียมสถานที่ในการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียงพร้อมเทปบันทึกเสียง เปล้า อาหารว่าง แบบบันทึกต่าง ๆ และตัวผู้วิจัยเองให้มีความพร้อม

5. ผู้วิจัยเชิญผู้ให้ข้อมูลมาตามเวลา และสถานที่ที่ผู้วิจัยได้นัดหมายกับผู้ให้ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และจริยธรรมของผู้วิจัย ตามแนวทางในแบบฟอร์มการขอความร่วมมือเข้าร่วมการวิจัยซ้ำอีกครั้ง เพื่อย้ำความเข้าใจ และสร้างความมั่นใจแก่ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกการสนทนา โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อสงสัยให้กระจ่างอีกครั้งก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

6. ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเริ่มสนทนาด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง โดยเริ่มพูดคุยด้วยเรื่องทั่ว ๆ ไป และเชิญชวนให้รับประทานอาหารว่าง จนเกิดความรู้สึกคุ้นเคยกัน จากนั้นเริ่มสนทนาด้วยการค้นหาประเด็นปัญหาร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลและประเด็นปัญหาร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดวิธีปฏิบัติร่วมกัน จากนั้นนำแนวทางไปปฏิบัติ และติดตามประเมินผลการปฏิบัติ จากนั้นเสนอผลการปฏิบัติให้กลุ่มทราบเพื่อนำกลับไปหารือในกลุ่มและร่วมกำหนดแนวทางแก้ไข และแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1-1 ชั่วโมงครึ่ง โดยระหว่างการสนทนามีการบันทึกเสียงการสนทนาด้วยเครื่องบันทึกเสียงจนสิ้นสุดการสนทนา

7. เมื่อสิ้นสุดการสนทนาผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณ พร้อมกับแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าผู้วิจัยจะขอนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่ม จำผู้ให้ข้อมูล 9 คน ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด หลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลการสนทนามาวิเคราะห์ข้อมูล เก็บสะสมรหัส และสร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป เมื่อผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสนทนายังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลผู้นั้นพร้อมกับขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

ในกรณีที่พบว่าข้อมูลยังไม่อิ่มตัว ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล โดยการเลือกตัวอย่างตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว จึงยุติการเก็บข้อมูลและเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

กระบวนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยจัดลำดับขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ 2 ได้แก่ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ครูที่เป็นคณะกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดของโรงเรียน วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างกระทำโดยการพูดคุยขอความร่วมมือในการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ดังนี้

1. นักเรียนต้องเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ยาบ้า) คือ เสพหรือติดยา
2. ผู้ปกครองต้องเป็นผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้
3. ครูต้องเป็นคณะกรรมการป้องกันปัญหาเสพติดตามคำสั่งของโรงเรียน
4. กลุ่มตัวอย่างต้องสามารถให้รายละเอียดของข้อมูลได้ในระดับลึก
5. กลุ่มตัวอย่างต้องกล้าที่จะพูดคุย กล้าแสดงความคิดเห็นตามแนวคิดของตนเอง
6. กลุ่มตัวอย่างต้องมีความเต็มใจในการให้ข้อมูล มีเวลา มีความสะดวกในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และสามารถเข้าร่วมกระบวนการวิจัยจนสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย

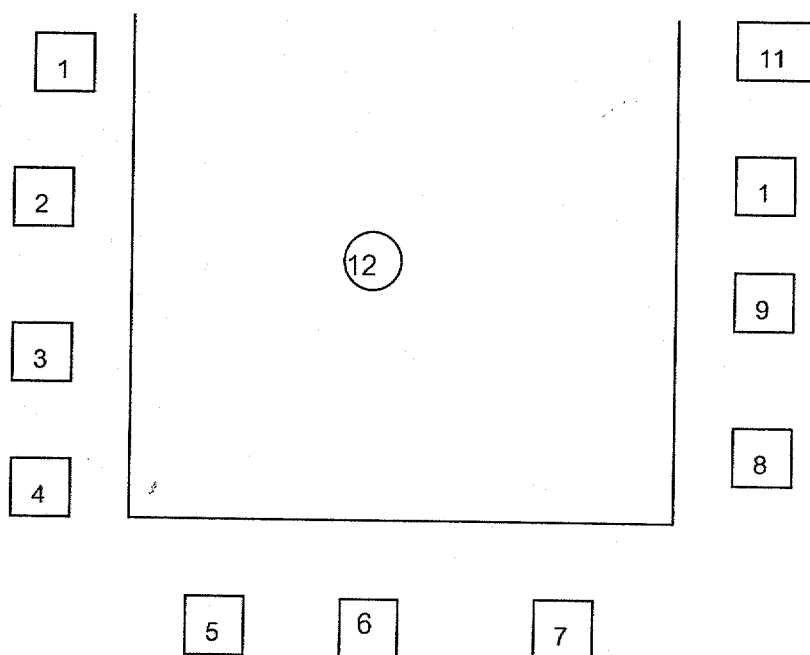
ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยเริ่มต้นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยนัดหมายเวลาและสถานที่ และผู้วิจัยเริ่มสัมภาษณ์ตามลำดับดังนี้ คือ สัมภาษณ์นักเรียนก่อนจนครบทุกคน ต่อมาทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและสุดท้ายสัมภาษณ์ครู โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลังถ้าผู้วิจัยมีข้อสงสัยหรือยังขาดข้อมูลที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะหาเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม เมื่อผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบทุกคนแล้ว ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่างทำการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพและปัญหาจากการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลนั้นเสนอให้กลุ่มได้รับทราบเพื่อให้กลุ่มได้ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา และกำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดเวลาในการปฏิบัติ 1 เดือนครึ่ง ในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ติดตามประเมินผลกลุ่มตัวอย่างโดยการสังเกต สอบถาม ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร และสรุปประเมินผล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นัดหมายกลุ่มตัวอย่างให้มาร่วมสนทนากลุ่มอีกครั้ง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการปฏิบัติให้กลุ่มได้รับทราบว่าได้ผลอย่างไร มีปัญหาที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไร และให้กลุ่มร่วมกันเสนอแนวทางที่เป็นไปได้ โดยการแก้ไขปรับปรุงแนวทางปฏิบัติในครั้งแรก และให้กลุ่มได้นำไปปฏิบัติตามแนวทางที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว ใช้ระยะเวลา

1 เดือน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เสนอผลในการปฏิบัติครั้งที่ 2 ให้กลุ่มได้รับทราบพร้อมกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยได้นัดหมายพบที่ละกลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มครู ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการดำเนินงานวิจัย ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

สรุป

ในกระบวนการดำเนินการวิจัยนอกจากแนวทางการปฏิบัติที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล ให้การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบข้อมูลและพัฒนาความไวเชิงทฤษฎีไปในขณะเดียวกัน โดยกระทำตลอดทั้งกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสะท้อนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้ปกครองและครู เพื่อลดปัญหาการติดยาเสพติดของนักเรียน พร้อมทั้งศึกษาเพิ่มเติมจากตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นพบ ให้ลึกซึ้งมากขึ้นตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับข้อมูล จนกระทั่งข้อมูลเพียงพอต่อการสร้างข้อสรุปของปรากฏการณ์ที่ศึกษา จึงยุติการเก็บข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive)

ภาพที่ 2 ตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม (Focus group)

หมายเลข 1 คือ แดง

หมายเลข 3 คือ เขียว

หมายเลข 5 คือ ครุวิทย์

หมายเลข 7 คือ ครุวัฒน์

หมายเลข 9 คือ ผู้ปกครองดำ

หมายเลข 11 คือผู้ช่วยผู้วิจัย

หมายเลข 2 คือ ผู้ปกครองแดง

หมายเลข 4 คือ ผู้ปกครองเขียว

หมายเลข 6 คือ ผู้วิจัย

หมายเลข 8 คือ ครุทัศน์

หมายเลข 10 คือ ดำ

หมายเลข 12 เทปบันทึกเสียง